

SOCIAL UDVIKLING

SOCIALFAGLIGT TIDSSKRIFT · 2-2014

Hvad skal vi lykkes med,
sammen?

- Uddannelsesstrategi på Hulegården**
- Kunsten at beskrive udvikling og trivsel – hos voksne med nedsat fysisk og psykisk funktionsevne**
- De politiske diskurser og principper over tid i relation til botilbud**
- Implementering af Socialtilsynet**
- Sundhed for mennesker med funktionsnedsættelser – De etiske dilemmaers holdeplads**

SOCIAL UDVIKLING

ISSN 2245-8123

Tidsskriftet SOCIAL UDVIKLING sætter fokus på viden og tendenser inden for det socialfaglige område. Redaktionen bag tidsskriftet er optaget af at sætte livssituationen blandt mennesker med funktionsnedsættelse på dagsordenen. Artiklerne omhandler faglighed, praksiserfaringer, ny viden og nye muligheder.

Redaktion:

Ib Poulsen (ansvarshavende)

Ditte Sørensen (redaktør)

Michael Henriksen (redaktionsmedlem)

Layout og tryk:

Vissenbjerg Tryk A/S

Udgiver:

Socialt Lederforum

Kochsgade 31 A

5000 Odense C

Telefon: 23 88 59 95

E-mail: mail@socialtlederforum.dk

Website: www.socialtlederforum.dk

Abonnement:

SOCIAL UDVIKLING udkommer

6 gange om året i et oplag på

1100 eksemplarer.

Pris: kr. 525,- inkl. moms.

Abonnementet kan opsiges

skriftligt med en måneds varsel

til udgangen af et år.

Forsiden:

Foredrag ved Anders Seneca, Landsmødet

2014. Opfølgning på Landsmødet i næste

nummer, der udkommer 13. juni 2014.

KÆRE LÆSER

I dette nummer af Social Udvikling er der blandt meget andet en artikel om implementeringen af det sociale tilsyn.

De 5 socialtilsyn er lige nu i gang med den betydelige opgave, det er at regodkende de flere tusinde sociale tilbud for udsatte børn, unge og voksne.

I Socialt Lederforum har vi fra starten af tilsynsprojektet medtænkt den nye tilsynsmyndighed som en samarbejdspartner, som vi har mindst én væsentlig fællesinteresse med: At skabe de bedst mulige rammer og betingelser for mennesker med særlige behov

Vi har set det som en kærkommen lejlighed til at få skabt generelt fokus på:

- større faglige udviklingskrav til medarbejderne
- større ensartethed og uafhængighed i tilsynet
- transparens i de økonomiske vilkår og dispositioner

Et af de bærende udgangspunkter for forståelsen af de offentlige ydelser i disse år er 'borgeren i centrum'. På vores område er det med til at understrege den forpligtelse, vi har til vedvarende at være skarpe på, hvad der er godt for det enkelte menneske - herunder, at når borgeren og udfordringer forandrer sig, så skal indsatsen justeres eller nytænkes.

Af de tilbagemeldinger, vi får fra vores medlemmers møder med de sociale tilsyn, tyder det ikke overraskende på, at socialtilsynene har en række udfordringer: opstart, nye organisationer, nye ledere og medarbejdere, nye opgaver og det arbejdspress, som vi ved, at socialtilsynene har oplevet fra day-one.

Vi har forståelse for, at der bag den udfordring er en massiv stofmængde og kompleksitet, der skal hænge sammen med referencer til jura, politik og etik. Samtidig skal tilsynet fungere i et samspil med de mennesker og organisationer, der har brug for at kunne samstemme et udviklingsorienteret, transparent og ensartet tilsynssystem og en håndterbar, meningsfuld og retningsanvisende praktisk hverdag.

I den ideelle verden er der ikke nogen modsætning her imellem. Men det har ikke gjort det lettere for parterne, at vejledningen ikke er færdig og først forventes at blive det til sommerferien.

Vi har tiltro til, at tilsynene skal bruge lidt tid på at få forventningen om kvalitet, ensartethed og gennemsigtighed til på alle områder også at gælde internt i organisationen.

I Socialt Lederforum vil vi stå på tæer for at bidrage til, at tilsynene kan manifestere sig som det kvalitetsstempel, de er blevet sat i verden for.

Med venlig hilsen

Ib Poulsen

Ansv. Redaktør

ib@socialtlederforum.dk

Uddannelsesstrategi på Hulegården - Når viden skal gøre en forskel! **4**

Af: Lars Nielsen og Bjarne Mogensen

I artiklen fortælles om et botilbuds kompetenceudviklingsprojekt på diplomniveau, der på den ene side giver tilbuddets medarbejdere mulighed for efteruddannelse og på den anden side giver arbejdsløse socialpædagoger mulighed for arbejde i en periode.

Kunsten at beskrive udvikling og trivsel – hos voksne med nedsat fysisk og psykisk funktionsevne **8**

Af Jørgen Lyhne og Anna Marie Langhoff Nielsen

I artiklen præsenteres overvejelserne bag udvikling af materialet pædagogiske udviklingsbeskrivelser – voksne med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.

De politiske diskurser og principper over tid i relation til botilbud **12**

Af Gunvør Munch

Artiklen fortæller om de samfundsmæssige mål og værdier, der lå til grund for Åndssvageforsorgens udlægning i 1980 og frem til i dag.

Implementering af Socialtilsynet **16**

Af Ib Poulsen og Ditte Sørensen

I artiklen omtales Socialstyrelsens webhåndbog til Socialtilsynet. Håndbogens indhold beskrives, og der orienteres om den række af guides og redskaber, som tilsynet forventes at benytte.

Sundhed for mennesker med funktionsnedsættelser – De etiske dilemmaers holdeplads **21**

Af Marie Sonne

I artiklen peges på, at der bør være lige adgang til sundhed for alle - også mennesker med funktionsnedsættelser. I den forbindelse har socialpædagogerne et særligt ansvar, og øget tværfagligt samarbejde kan være vejen frem.

Nyheder og anmeldelse **25**

Uddannelsesstrategi på Hulegården - Når viden skal gøre en forskel!

*Af: Lars Nielsen, Forstander og Bjarne Mogensen,
Stedfortræder på Hulegården*

Resume:

I artiklen fortælles om et botilbuds kompetenceudviklingsprojekt på diplom-niveau, der på den ene side giver tilbuddets medarbejdere mulighed for efteruddannelse, og på den anden side giver arbejdsløse socialpædagoger mulighed for arbejde i en periode.

■ Indledning

På Hulegården besluttede vi for en række år siden at udvælge fem vidensområder, som skulle danne grundlag for vores fremtidige praksis i forhold til det tilbud, vi giver den enkelte borger.

De fem vidensområder er kort fortalt: Kommunikation, sundhed, neuropædagogik, psykiatri samt sociale kompetencer og dannelse.

Sociale kompetencer og dannelse

Hulegården er et §108/107-tilbud efter Service-loven, ligger i Brøndby Kommune på Vestegnen ved København og drives af Region Hovedstaden. Vi udlejer 41 værelser i et ikke tidssvarende byggeri fra '70erne og beskæftiger omkring 60 medarbejdere, fortrinsvis socialpædagoger.

Baggrund

Baggrunden for at udvælge fem vidensområder byggede på en antagelse om, at den udvikling der var i gang samfundsmæssigt- og socialpolitisk, krævede en mere langsigtet strategi, hvis vi skulle gøre en forskel fremover.

En strategi, der kunne bære Hulegården videre i en mere markedsorienteret kontekst, hvilket

krævede et skifte væk fra tidligere tiders tilgang til efter/videreuddannelse, hvor den ikke sjældent var mere koblet op omkring en løn- og personalepolitik frem for en egentlig faglig strategi med udviklingen af kvaliteten som mål.

Der var flere forhold, der begrundede vores beslutninger:

- Strukturreformen (2007)
- En ny finansiering, der betød forbundne kar mellem antallet af udlejede værelser og antallet af ansatte
- Et konkurrenceperspektiv mellem eksisterende botilbud
- Et grynende opbrud på vej i socialpædagogikken, hvor tidligere tiders holistiske relationsarbejde var ved at blive tilført en mere nutidig inklusions- og rettighedstankegang
- Nyt Socialtilsyn
- Opbrud i hele uddannelsessektoren

Krisen begyndte at sætte sine spor. Sammen med finansieringsmodellen bragte det os under et yderligere pres samtidig med, at hele tankegangen om "mere for mindre" slog tydeligere og tydeligere igennem med øgede krav om dokumentation og kvalitetsudvikling.

Der var med andre ord brug for nytænkning i forhold til, hvordan vi så os selv "overleve" i denne smeltedigel af forandringer. For os var det helt indiskutabelt, at det at "overleve" som leverandør af sociale ydelser ville kræve en ny tilgang og forståelse af, hvilken betydning viden ville få i fremtiden. En tilgang som også krævede ekstraordinære tiltag og nye måder at arbejde med efter- og videreuddannelse.

Man kan sige, at fremtidens overlevelse ville blive et spørgsmål om, hvem der kunne levere den nyeste og ypperste viden inden for de arbejdsfelter, man repræsenterede. Arbejdet med velfærdsteknologi er et rigtig slående eksempel på, hvor stærkt det går, og hvor vigtigt det er, at man følger med.

Bjarne Mogensen, Stedfortræder
og Lars Nielsen, Forstander på Hulegården.

Spørgsmål, der dannede baggrund for de fem vidensområder.

De fem områder blev udvalgt i forhold til nedenstående betragtninger

- Hvad efterspørger borgerne af støtte når de kommer til Hulegården?
- Hvad efterspørger kommunerne?
- Hvordan udvikler vi hele tiden vores faglighed?
- Hvordan sikrer vi den højeste faglige kvalitet?

Kompetenceudvikling

Hulegården har i mange år arbejdet med kompetenceudvikling. I forbindelse med kommunalreformen (2007) blev det som tidligere nævnt tydeligt, at ny faglig viden og kompetenceudvikling ville blive nøglebegreber i udviklingen af en moderne socialpædagogisk organisation. Det blev i den forbindelse besluttet (via Hulegårdens APV) at igangsætte et større kompetenceudviklingsprojekt.

Målet med kompetenceudviklingsprojektet var at skabe overblik over behovet for kompetenceudvikling for Hulegården som organisation, de enkelte teams samt individuelt for den enkelte medarbejder. De følgende år blev brugt på at afdække Hulegårdens samlede behov via kompetenceudvalg, pædagogiske udvalg, GRUS og individuelle samtaler med medarbejderne m.m.

På den baggrund udvalgte vi de tidligere nævnte fem vidensområder, nemlig:

1. **Kommunikation** set i et udviklingspsykologisk og IT-perspektiv
2. **Sundhed** forstået i en nutidig kontekst
3. **Neuropædagogik** set i et udredningsperspektiv
4. **Psykatri** set som en del af et samlet vidensgrundlag
5. **Sociale kompetencer og dannelse** set i et socialpsykologisk perspektiv

Med baggrund i disse vidensområder udarbejdede kompetenceudvalget en "Fælles oversigt over kompetencebehov og ny viden på Hulegården april 2013". Vi ville fremover fokusere på 5 faglige temaer: Sundhed, Kommunikation, Neuropædagogik, Psykiatriske problemstillinger og Sociale kompetencer, dannelse og aftalebaseret udflytning. Herudover foregår der socialpædagogisk arbejde i kvinde/mandegrupper, hvor der arbejdes med seksuelle følelser, ICF, kommunikationsredegørelser, samtaleforløb, pædagogiske projekter, der er målrettet enkelte beboere eller grupper af beboere ud fra vores faglige projektdesign m.v. Arbejdet bygger selvfølgelig helt overordnet på den individuelle plan, der udarbejdes i samarbejde med beboeren.

Samarbejde om kompetenceudvikling med andre botilbud

Disse 5 faglige temaer er med tiden blevet beskrevet på Hulegården og i foråret/forsommeren 2012 indledtes et samarbejde vedrørende kompetenceudvikling med to andre botilbud inden for specialområdet i Region Hovedstaden. Det viser sig hurtigt, at de tre tilbud havde flere fælles interesser vedrørende kompetenceudvikling.

Udover de fælles faglige temaer var der også et ønske om, at indholdet skulle være inden for det socialpædagogiske fagområde og rette sig imod borgere med funktionshæmning, samt at kompetenceudviklingen/efteruddannelsen skulle være på diplomniveau.

Etablering af diplomuddannelse

Med denne afklaring søgte de tre botilbud i foråret 2013 efter et uddannelsessted at samarbejde med. Vi blev noget overasket da vi måtte erfare, at lige som pædagoguddannelsen var blevet en generalistuddannelse, så var vores efter/videreuddannelse også blevet det. Det var svært at lokalisere det socialpædagogiske område, og det var svært at få øje på den faglighed/teori, der rettede sig specielt mod borgere med funktionshæmning.

Efter en del søgen og nærmest ved et tilfælde fandt vi frem til UCSJ (University College Sjælland). Vi indledte et samarbejde, som med tiden skulle vise sig et være både frugtbart og brugbart. I fællesskab og med en grundig forberedelse fik vi etableret en diplomuddannelse for Socialpædagoger, der fagligt og indholdsmæssigt levede op til vore "krav".

Diplomuddannelsen er tilrettelagt på en sådan måde, at den kan tages som en hel diplomuddannelse eller som enkeltmoduler. I planlægningsfasen kom yderligere 3 botilbud til, så ved opstarten den 6. januar 2014 deltog 6 botilbud med i alt 25 medarbejdere.

Uddannelsen kom til at se således ud:

Forår 2014

Kommunikation – udredning af borgernes kommunikative niveau og udvikling af kommunikationsredskaber til borgerne (intern prøve) 6/1-21/2 (10 ECTS-point) (fællesfagligt modul) (1)

Mediepædagogik - Udvikling af teknologi til borgere med særlige behov (ekstern prøve). 24/2-11/4 (10 ECTS-point) (fagmodul medier og kommunikation) (2)

Forår 2015

Generelle indlæringsvanskeligheder

Forskellige vanskeligheder, diagnose, sværhedsgrader, implikationer, psykiatri, lovgivning (intern prøve) (10 ECTS point) (specialpædagogisk modul) (3)

Neuropædagogik

Neuropædagogisk analyse, fokus på pædagogens rolle (intern prøve) Kursus UCN med merit (10 ECTS-point) (fagmodul, psykologi) (4)

Forår 2016

Undersøgelse af pædagogisk praksis

(intern prøve) (5 ECTS-point) (obligatorisk) (5)

Afgangsprøjt

(ekstern prøve) (15 ECTS-point) (obligatorisk) (6)

Rotationsprojekt

I forbindelse med diplomuddannelsen blev der etableret et rotationsprojekt i samarbejde med SL's A-kasse og jobcentrene, hvor uddannede arbejdsløse pædagog(er) indgik som vikar(er) for den medarbejder(e), som var på diplomuddannelse.

Vikarerne modtog en måneds for-kursus, som er undervisning tilrettelagt med medicin kursus, kursus i forflytning, hygiejne, etik, magtanvendelse, forsorgens historie, kommunikation. I for-kurset var bl.a. tilrettelagt 7 undervisningsdage, der var lagt ud på de enkelte tilbud, og som var forberedelse til hverdagen.

Tidsforløbet for en arbejdsløs pædagog, der indgik i rotationsprojektet, så således ud (for to moduler 6. januar til 11. april): En måneds for-kursus med ovennævnte indhold på dagpenge, herefter 14 uger ansat på overenskomstmæssig løn, som det enkelte tilbud modtager rotationsydelse på kr. 173,00 pr. time.

Rotationsprojektet betød, at arbejdsløse pædagoger på overenskomstmæssig løn vikarierede for pædagoger på uddannelse, og de arbejdsløse pædagoger fik for en periode mulighed for at komme tilbage på arbejdsmarkedet. Nyuddannede pædagoger fik mulighed for at få erfaring inden for specialområdet og vikarudgiften for det enkelte tilbud i forbindelse med diplomuddannelsen var minimal. En rigtig god ordning for alle parter.

Afrunding

De fem medarbejdere, som vi på Hulegården har på uddannelse i de beskrevne moduler, er alle yderst motiverede og nyder studiemiljøet i fulde drag. Vi er naturligvis optagede af, hvordan vi nu får sikret, at den nye viden også i virkelighedens verden når ud til beboerne og samtidig fremmer det faglige miljø. ■

*I er velkomne til at kontakte os på Hulegården, hvis I er interesseret i at høre nærmere om kompetenceudviklingsprojektet:
Mail: bjarne.mogensen.01@regionh.dk*

Kunsten at beskrive udvikling og trivsel

- hos voksne med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne

Af Jørgen Lyhne og Anna Marie Langhoff Nielsen

Jørgen Lyhne, psykolog, lektor på VIA University College, redaktør og forfatter, og

Anna Marie Langhoff Nielsen, cand.pæd.ant., socialpædagog, specialpædagogisk konsulent på VISS.dk
– Videnscenter Skanderborg Sølund og forfatter.

Resume:

I artiklen præsenteres overvejelserne bag udvikling af materialet - pædagogiske udviklingsbeskrivelser – voksne med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.

■ Indledning

At indfange og beskrive et menneskes udvikling er en yderst vanskelig opgave. Kan det overhovedet lade sig gøre at indfange de unikke kendetegn hos det enkelte menneske? Hvordan kan man – i det pædagogiske arbejde med voksne, der har nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne – sikre sig at få det væsentlige med i udviklingsbeskrivelsen? Hvorfor er der brug for et særligt materiale til at beskrive udvikling og trivsel hos målgruppen voksne med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne? I denne artikel vil vi præsentere baggrunden for og overvejelserne bag udviklingen af et nyt materiale: Dansk Pædagogisk Udviklingsbeskrivelse – voksne med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.

Baggrund

Baggrunden for at udvikle materialet Dansk Pædagogisk Udviklingsbeskrivelse – voksne med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne (herefter: DPU – voksne) var den store interesse, vi mødte for det social- og neuropædagogiske i vores tidligere udgivelse Dansk Pædagogisk Udviklingsbeskrivelse – 0 til 6 år (herefter: DPU 0 til 6 år), der udkom sommeren 2012.

Dette materiale blev udviklet på opfordring fra Dansk Psykologisk Forlag, hvor der var et ønske om, at udvikle et nutidigt materiale til brug i det pædagogiske miljø på dagtilbudsområdet. Pædagoger har i mange år undersøgt og beskrevet børns udvikling ud fra Kuno Bellers udviklingsbeskrivelse af småbørn, et tysk materiale, der er oversat til dansk af Hans Weltzer i 1986. DPU – 0 til 6 år er tilpasset nutidens arbejdsformer i førskolepædagogikken, og er udviklet med henblik på at kunne belyse førskolebarnets kompetencer og udviklingspotentialer. Materialet er udformet på en måde, så udviklingsbeskrivelsen vil understøtte pædagogernes samarbejde omkring det enkelte barn i dets sociale kontekst og kvalificere arbejdet med læreplanslovens seks temaområder,

hvilket gør materialet anvendeligt i forbindelse med dokumentation og evaluering. Udviklingsbeskrivelsen kan derudover medvirke til at skabe en konstruktiv dialog blandt pædagogerne om den pædagogiske planlægning, samt give mulighed for at understøtte samarbejdet med forældrene.

Inden for det social- og neuropædagogiske miljø har der også været tradition for at udarbejde udviklingsbeskrivelser på voksne med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Da der ikke tidligere har været udviklet et specialiseret materiale til dette formål, har pædagoger anvendt materiale, som tager udgangspunkt i "det normale barns udvikling", ikke mindst Susanne Freltoftes Udviklingsalder hos voksne, der er en omskrivning af Kuno Bellers udviklingsbeskrivelse. Da vi begge har bred erfaring med voksne med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne gennem undervisning og konsulentbistand, var det også her oplagt at imødekomme behovet for et nutidigt materiale der taler ind i denne kontekst. DPU – voksne er derfor tilpasset arbejdet på bo- og dagtilbud for voksne med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne og lever op til de forventninger, som de professionelle i et pædagogisk miljø har til et enkelt og præcist redskab. Udviklingen af materialet er foregået i samarbejde med neuropsykolog Anne Vibeke Fleischer og med Dansk Psykologisk Forlag.

Det pædagogiske miljø og samarbejdet om læring

DPU – voksne er udviklet med henblik på at kunne belyse borgerens kompetencer og læringspotentialer – sådan som de udspiller sig i et relationelt og anerkendende pædagogisk miljø. Der er med andre ord lagt op til en pædagogisk praksis, hvor der er fokus på at udvikle og skabe grobund for borgerens trivsel og læring, samt understøtte den pædagogiske indsats i forhold til borgerens muligheder for at udøve sin selv- og medbestemmelsesret.

DPU – voksne kan kvalificere arbejdet med §141 handleplaner, pædagogiske planer, tilrettelæggelse af en neuropædagogisk indsats samt den daglige pædagogiske praksis, hvilket gør materialet anvendeligt i forbindelse med dokumentation og evaluering. Udarbejdelsen af en DPU voksne udviklingsbeskrivelse kan understøtte pædagogernes samarbejde omkring den enkelte borger i den sociale kontekst, og medvirke til at skabe en konstruktiv dialog blandt pædagogerne om den pædagogiske planlægning. Det er endvidere en oplagt mulighed for, at udviklingsbeskrivelsen kan understøtte samarbejdet med pårørende.

DPU - voksne er udviklet til at kunne beskrive et udviklingsniveau, der varierer fra 0 til 10 år, og er i øvrigt tilpasset borgere med tillægshandicap som nedsat syn og hørelse.

DPU – voksne giver mulighed for både at vurdere borgerens udviklingsalder og lave en kvalitativ udviklingsbeskrivelse, hvor den individuelle borger beskrives med sine særlige ressourcer og interesser.

Udviklingsbeskrivelsen er ikke en test

At udarbejde en pædagogisk udviklingsbeskrivelse vil sige at udarbejde en kvalitativ og dynamisk beskrivelse af en borgers muligheder i en given kontekst. Det er vigtigt at understrege, at materialet ikke er en test, men en udviklingsbeskrivelse som laves på baggrund af spørgsmål inden for otte udviklingsområder.

De otte udviklingsområder er:

1. Opmærksomhed
2. Hukommelse
3. Sprog og kommunikative kompetencer
4. Sociale kompetencer
5. Eksekutive funktioner
6. Grovmotorik
7. Finmotorik
8. Aktiviteter og færdigheder i dagligdagen.

Målet med udviklingsbeskrivelsen er derfor ikke at tegne et statisk øjebliksbillede af borgerens nuværende udviklingsniveau, men at beskrive borgeren så muligheder for trivsel fremmes gennem et fokus på borgerens ressourcer.

Det kvalitative og det kvantitative

Hensigten er at kombinere kvalitative og kvantitative arbejdsformer. I udarbejdelse af en kvantitativt baseret UDVIKLINGSPROFIL kombineret med en kvalitativt baseret UDVIKLINGSBESKRIVELSE opnår man, at såvel helhed som detalje kommer til at indgå som væsentlige elementer i den pædagogiske tilrettelæggelse. Denne arbejdsform afspejler tidens krav om dokumentation i det pædagogiske arbejde.

Udviklingsprofilen med en angivelse af udviklingsalder på de forskellige udviklingsområder giver tentative bud på, hvordan den enkelte borger skal mødes, fx kommunikativt og socialt. Udviklingsprofilen kan dog ikke stå alene, da det er i udviklingsbeskrivelsen, at borgeren som subjekt kommer til syne, og hvor der opstilles hypoteser om, hvordan der kan arbejdes pædagogisk ud fra den enkeltes individuelle ressourcer, motivation og begrænsninger. Det er gennem afprøvning af de opstillede hypoteser i en pædagogisk praksis, der kan tages endelig stilling til, om pædagog og borger bevæger sig i en ønsket retning.

I den kvalitative udviklingsbeskrivelse af en borger med fysisk og psykisk funktionsnedsættelse, skrives der en kort indledning før selve beskrivelsen af de otte udviklingsområder. I indledningen kan indgå en beskrivelse af særlige forhold, der viser sig i besvarelsen af spørgsmålene, og som har betydning for borgerens liv og trivsel. Dette kan f.eks. handle om borgerens særlige diagnose, herunder sansehandicap, opvækstforhold i barndommen eller særlige forhold, der knytter sig til den aktuelle kontekst på bo- eller dagtilbuddet. F.eks. kan der være tale om en borger

med autismespektrumforstyrrelser, der mestrer mange funktioner og aktiviteter i det daglige liv, men som i vid udstrækning gør det på en stereotyp måde, og som også har svært ved at overføre erfaringer fra situation til situation. Et andet eksempel kan være en borger, der har et højt funktionsniveau, men hvor en angstproblematik med udprægede selvbeskyttelsesstrategier forhindrer borgeren i at mestre funktionerne og indgå i aktiviteter selvstændigt.

Hvorfor udviklingsalder

I materialet udregnes scorerne i de enkelte udviklingsområder, så der fremkommer en udviklingsalder, der kan indsættes i en profil.

Der er tale om voksne mennesker, der har levet et langt liv og gjort sig mange erfaringer. Derfor kan denne udviklingsalder ikke sidestilles med et barn på samme alder.

Borgerens erfaringsbaggrund er anderledes end et barns på tre år, og der kan derfor være særlige interesser og færdigheder, som ikke ses hos et barn med samme alder. Samtidig kan et barn på tre år være langt mere nysgerrigt og undersøgende i forhold til sine omgivelser og i forhold til valg af aktiviteter, og derfor giver det ikke mening, at sige at borgeren "fungerer som en 3-årig". Erfaringer fra praksis viser dog, at den borger, der bliver mødt "alderssvarende" eller inden for zonen for nærmeste udvikling, gennemlever en mere positiv udvikling, hvor borgeren føler mindre stress, er mere tryk, føler sig set og får øget mulighed for deltagelse i eget liv.

Litteratur

Freltofte, Susanne (2002): Udviklingsalder hos voksne udviklingshæmmede: Kuno Beller's udviklingsbeskrivelse af småbørn: Revideret udgave til anvendelse ved vurdering af udviklingsalderen hos voksne udviklingshæmmede, Forlaget Bakkedal.

Udvikling, læring og trivsel.

Hos voksne med nedsat psykisk funktionsevne er spørgsmålet ofte, om den pædagogiske opgave går ud på at skabe udvikling, fremme trivsel, eller om der blot er tale om vedligeholdelse af færdigheder. Det ene udelukker ikke nødvendigvis det andet, men diskussionen opstår muligvis, fordi pædagoger er oplært i at tænke udvikling vertikalt eller som en opadstigende proces, der går i retning af at udvikle nye eller forfine allerede eksisterende færdigheder. Begrebet læring kan derfor i denne sammenhæng være mere anvendeligt, da det i højere grad bidrager med et horisontalt syn på udvikling. Selvom den mentale udvikling er hæmmet på et tidligt udviklingstrin giver de biologiske forudsætninger hos personen mulighed for fortsat udvikling. Allerede indlærte funktioner ses her som ressourcer, der kan anvendes på andre lignende områder. Med andre ord bredes udviklingen ud horisontalt frem for vertikalt.

Afprøvning og validering

I foråret 2013 har DPU – voksne været igennem en landsdækkende afprøvning foretaget på et antal institutioner, geografisk fordelt i alle regioner i Danmark. Resultaterne fra afprøvningen viste, at materialet – med de tilretninger, der efterfølgende blev foretaget, levede op til forventningerne om en høj grad af pålidelighed og gyldighed. Det skal også understreges, at DPU – voksne ikke er et materiale, der kan stå alene i afgørelsen af, om en borger har en eller anden form for funktionsnedsættelse – og på den måde har et kompliceret liv. Det social- og specialpædagogiske område er kendetegnet ved at omhandle komplekse problemstillinger og udfordringer, som i vid udstrækning lægger op til et tværprofessionelt samarbejde. ■

Lyhne, Jørgen & Nielsen, Anna Marie L. (2012). Dansk Pædagogisk Udviklingsbeskrivelse: 0 til 6 år, Dansk Psykologisk Forlag
Weltzer, Hans (1991): Kuno Beller's udviklingsbeskrivelse af småbørn: Et pædagogisk hjælpemiddel, Dansk Psykologisk Forlag.

De politiske diskurser og principper over tid i relation til botilbud

*Af Gunvør Munch, tidligere fuldmægtig
i Socialministeriet*

Resume:

Artiklen fortæller om de samfundsmæssige mål og værdier, som siden Åndssvageforsorgens udlægning og frem til i dag har ligget til grund for nogle af de store socialpolitiske ændringer for mennesker med funktionsnedsættelser

■ Den folkelige stemning/tænke-måde og de politiske initiativer

1980 var et markant år i den handicappolitiske historie. Det var året, hvor særforsorgen og den øvrige forsyng blev udlagt fra staten til amterne. Udlægningen betød, at der kom øget fokus på handicappedes rettigheder i den sociale lovgivning. Forberedelserne var startet helt tilbage i 1975 med et udvalgsarbejde, som resulterede i betænkningen om udlægningen.

Intentionen var at decentralisere opgaverne og dermed ansvaret for særforsorgen til kommuner og amtskommuner. Formålet var at øge nærdemokratiet, og opfylde særforsorgens mangeårige målsætning om normalisering og integrering.

Udlægningen - ikke kun en administrativ reform

Fra 1. januar 1980 fandtes ikke mere speciallove for særlige handicapgrupper. I tal omfattede udlægningen 40.370 klienter, 16.525 personaler og et budget på 1.769 mio. kr. Udlægningen var formelt en administrativ reform, men der skete to nydannelser: Oprettelse af de regionale brugerorganer og af et centralt Handicapråd. Og udlægningen blev startskuddet til et kvalitetsløft for mennesker med handicap.

Selvom man i en del år før 1980 talte om, at mennesker med handicap skulle have mulighed for at leve en så normal tilværelse som muligt, var det først nu, der kom gang i den egentlige udflytning fra de store centralinstitutioner, hvor flere hundrede udviklingshæmmede boede på samme sted.

Livet inden for disse mure var præget af at se på de udviklingshæmmede som syge, og at hverdagen var lagt i faste rammer, ikke ud fra beboerens behov, men ud fra en forvaltnings- og institutionslogik gående på overvågning, indelåsning, fastspænding, ro og regelmæssighed.

Flytter ud og bliver synlige

Med udlægningen blev der større opmærksomhed og synlighed på de nye opgaver, som amterne og kommunerne fik. Der var stor vilje i amterne til, at boligforholdene skulle forbedres, og der blev bygget mange mini-institutioner.

Den betød også, at mennesker med handicap blev synlige i lokalsamfundet. Der blev bygget mini-institutioner i villakvarterer og industrikvarterer, som medførte overskrifter i aviserne og naboklager. Mange var bange for, at det ville betyde, at huspriserne faldt de steder, hvor de udviklingshæmmede boede i nærheden. Og nogle var bange for, hvad disse mennesker kunne finde på.

Men udflytningen gik for hurtigt for nogle beboere, som hele deres liv havde boet på en centralinstitution, og de blev ikke naturligt integreret i lokalområdet. En del borgere blev isolerede, og flere flyttede tilbage til deres tidligere bolig.

Ændring i den pædagogiske praksis og ledelse af tilbuddene

Udlægningen var ikke kun et stort skridt for beboerne, den medførte gennem årene også en ændret holdning og pædagogisk praksis hos medarbejdere og ledere, så man mere og mere betragtede dem som mennesker, der kunne udvikles menneskeligt og pædagogisk. Dette holdningsskifte skyldtes blandt andet, at institutionerne gik fra at være lægeligt styret til, at der blev ansat pædagogiske ledere.

Bedre boliger og mindre boenheder

Udlægningen medførte positive ændringer for mange mennesker med handicap, ikke kun for udviklingshæmmede. De store institutioner blev afskaffet, og i 1984 fik kommunerne mulighed for at bygge bofællesskaber.

Målet var, at hver beboer skulle have sit eget værelse og dele bad, køkken og andre fællesrum

med de øvrige, og fra midten af 90'erne er der sket en del på boligområdet i og med, at der blev afsat mange penge til at forbedre boligstandarderne. Der er blevet bygget mange ældre- og handicappboliger efter Almenboliglovens §105, og det betød, at mange beboere flyttede ud i almindelige lejligheder og bofællesskaber.

Fra juli 2002 blev der indført et friere boligvalg til længerevarende botilbud og til almene ældre- og handicappboliger. Ændringen betød også, at beboere i længerevarende botilbud fik ret til at tage sin ægtefælle eller samlever med i botilbuddet, og der blev indført et frit valg af ledsager.

Ankestyrelsen gennemførte i 2001-2002 en undersøgelse, der viste, at botilbuddenes bygningsmæssige rammer en række steder var utilfredsstillende med små værelser og utidssvarende bad- og toiletforhold. Alle var enige om, at der skulle gøres noget. Som led i udmøntningen af satspuljeaftalen for 2004-2006 blev der afsat 546 mio. kr. til en opgradering af boligforholdene. Men i 2008 boede der stadig 17.000 voksne handicappede i botilbud efter serviceloven og mange under dårlige boligforhold. Socialpædagogernes Landsforbunds undersøgelse i 2008 viste, at mere end 10.000 voksne handicappede forsat boede i en alt for lille bolig uden eget badeværelse, køkkenfaciliteter og en indgangsdør, der kunne låses. Mere end 6.400 boede på under 20 m².

Pensionslovgivning – en del af normaliseringsprojektet

I 1994 var pensionslovgivningen blevet ændret, så voksne beboere på døgninstitutioner i stedet for lomme penge fik pension. Fremover skulle de selv skal administrere deres økonomi og betale for de ydelser, som alle andre skal betale - nemlig husleje, el og varme.

Serviceloven - afskaffelse af institutionsbegrebet

I 1998 blev Bistandsloven erstattet af Serviceloven, og institutionsbegrebet blev afskaffet.

Afskaffelsen af institutionsbegrebet betød, at bolig og serviceydelser lovgivningsmæssigt blev adskilt, og boligen i højere grad kom til at svare til sædvanlige hjem. Ved sædvanlige hjem forstås i den sammenhæng et sted, hvor beboeren har mulighed for at kunne tilrettelægge sin hverdag og bestemme over sig selv. Formålet var, at beboere i botilbud får mulighed for en tilværelse på lige fod med personer, der bor i andre boligtyper. Der er tale om et etisk og værdimæssigt udgangspunkt, hvor borgere med handicap, sindslidelse eller svære sociale vanskeligheder skal have mulighed for at bo i egen bolig.

Serviceloven bygger på principper om selvbestemmelse og inddragelse af borgeren. Med loven blev også retssikkerheden skærpet via ankemuligheder, regler om værgemål og regler om magtanvendelse. Der blev fokus på menneskesyn og livskvalitet. Ligebehandling, kompensation og sektoransvar skal være bærende principper i handicappolitikken.

Institutionsbegrebet der ikke vil forsvinde

Selvom institutionsbegrebet for voksne ikke længere findes i lovgivningen, høres det stadig ofte, at botilbud for mennesker med handicap omtales som institutioner. Det hænger sammen med, at det har været vanskeligt at ændre den grundlæggende opfattelse af boligerne som institutioner. En opfattelse der afspejler kulturen i mange boliger. Det viser sig ofte, at "nissen" flytter med, og at det er svært at ændre personalets holdning og afgive magten. Dette er problematisk, fordi et godt liv bl.a. handler om at have indflydelse på, hvor og hvem man bor sammen med. Selvom der er tale om en bolig, man er visiteret til, skal myndighederne forsøge at tage højde for individuelle ønsker og behov.

Kommunalreformen i 2006 - Kommunerne får ansvaret

I 2006 kommer endnu en udfordring – nemlig Kommunalreformen, som betød, at 14 amter og 271 kommuner blev lagt sammen til 5 regioner og 98 kommuner.

Kommunerne fik det fulde myndigheds- og finansieringsansvar på det sociale område, og langt størstedelen af boligerne efter Serviceloven og de tilsvarende tilbud efter Almenboligloven overgik til kommunal drift. Målet var, at opgaverne i højere grad skulle løses så tæt på borgerne og i så tæt et samarbejde som muligt med de almindelige tilbud samtidig med, at specialiseringen af tilbud til borgere med specielle behov fortsat skulle sikres og videreudvikles.

Derfor var forestillingen, at regionerne ville beholde de store bosteder med høj faglig specialisering, men det viste sig ikke at holde stik, idet flere kommuner valgte at overtage også store bosteder med over 200 beboere. 80% af tilbudene overgik til kommunerne inden for det første år – også tilbud til borgere med store og sjældne handicap, og flere fulgte i de følgende år.

Videnstab, afspecialisering og bæredygtighed

Som ved udlægningen i 1980 drejede diskussionerne sig igen om, hvad udflytning til kommunerne ville betyde i forhold til videnstab, afspecialisering og bæredygtighed.

Der blev iværksat en række initiativer, som skulle hjælpe kommunerne med at varetage de nye opgaver, ikke mindst i forhold til borgere med særlige og komplekse handicap. Der blev etableret en national videns- og specialrådgivningsfunktion, kaldet VISO i tilknytning til Servicestyrelsen, og der blev etableret en statslig database Tilbudsportalen, som giver et samlet overblik over alle kommunale, regionale og private tilbud samt et statsligt tilsyn, som skal kontrollere, om tilbuddet leverer det indhold, som er beskrevet i portalen.

I 2007 satte Socialministeriet et arbejde i gang, hvor der blev sat fokus på etik, værdigrundlag og kompetenceudvikling i botilbud for mennesker med handicap og sindslidelse.

Det er ikke kun indholdet i boligen, der er væsentligt for beboeren. Omgangsformen mellem beboerne og de ansatte er vigtig. En god etik i arbejdet med respekt for den enkeltes selvbestemmelse er nødvendig for, at indholdet i boligen har en tilstrækkelig kvalitet.

Fremtidens handicappolitiske udfordringer

Ligebehandling, compensation og sektoransvar er bærende principper i handicappolitikken og er principper, som vi fortsat skal værne om. Det handler om, at der skal kompenseres for det handicap, den enkelte har, og at der skal udmåles hjælp efter den enkeltes behov.

Vigtigt er det, at mennesker med handicap ikke stigmatiseres, og samfundet skal indrettes med en høj grad af tilgængelighed.

At kunne træffe valg er vigtigt. Det betyder også, at borgeren ved, hvilke tilbud og muligheder der findes, hvad et valg betyder, og hvad man kan vælge fra. Der skal hele tiden arbejdes på at forbedre brugerinddragelsen, også i forhold til kommunikationssvage borgere.

Mennesker med handicap er en værdifuld arbejdskraft. Derfor skal der fortsat sættes fokus på handicap og job – herunder at gå fra beskyttet til støttet arbejde. En støtteperson på arbejdspladsen er en velegnet compensation til at integrere og fastholde den enkelte.

Der er fortsat behov for en praksisorienteret holdningsændring hos en del medarbejdere, f.eks. at respektere og acceptere bruger-/medbestemmelse. Herudover er der fortsat behov for, at viden om etik og værdier i højere grad indgår i uddannelserne og efteruddannelserne for de forskellige personalegrupper, så personale og ledelse får et bedre fundament for at blive i stand til at tænke etisk reflekterende.

Ny teknologi, ny viden og nye arbejdsformer skaber behov for, at den enkelte medarbejder løbende opdaterer og supplerer sine færdigheder og fører sig ajour. Det skal ske bl.a. ved læring på jobbet. ■

Implementering af Socialtilsynet

*Af Ib Poulsen, direktør Socialt Lederforum
og Ditte Sørensen, cand.pæd.pæd.*

Resume:

I artiklen omtales Socialstyrelsens web-håndbog til Socialtilsynet. Håndbogens indhold beskrives, og der orienteres om den række af guides og redskaber som tilsynet forventes at benytte.

■ Afsæt i Socialt Lederforums regionale fyraftensmøder

Social Udvikling nr. 6 bragte en artikel om Det nye Socialtilsyn. Artiklen var blevet til på baggrund af Socialt Lederforums regionale fyraftensmøder i 2013 om tilsynet. Artiklen fortalte om formålet med tilsynet og pegede på, at tilsynet bliver konkret, ansvarlig og med klare krav til kvaliteten. Endvidere blev der givet svar på spørgsmålet om tilsynsreformens betydning for dagligdagen i tilbuddene. I Social Udvikling vil der løbende blive orienteret om implementering af reformen og oplyst om nyheder, materialer og aktiviteter, som kan få betydning for tilbuddenes arbejde.

Socialstyrelsen og de 5 Socialtilsyn

1. januar 2014, hvor socialtilsynet officielt startede op, gik også Socialstyrelsens auditfunktion i gang.

Begrebet audit betyder direkte oversat høring og skal forstås som en undersøgelse af, om virksomhedens eller institutionens produkter, ydelser, arbejdsmetoder m.m. opfylder en række nærmere specificerede kvalitetskrav, jf. www.ordnet.dk.

I forhold til de 5 Socialtilsyn betyder det, at Socialstyrelsen skal understøtte udførelsen af godkendelses- og tilsynsopgaven ved hjælp af en række konkrete redskaber, der løbende udvikles og justeres.

Håndbog til socialtilsyn

Socialstyrelsen har udviklet en web-håndbog til at understøtte opgaven. Håndbogen er målrettet socialtilsynet og guider i forhold til den konkrete gennemførelse af godkendelse og socialtilsyn i praksis. Den giver inspiration til, hvordan godkendelse og tilsyn kan tilrettelægges, og gennemføres på en systematisk og professionel måde. Den kan desuden inspirere til, hvilke oplysninger der kan indhentes og hvordan.

Håndbogen er bygget op, så den følger hovedopgaverne i socialtilsynet. Den består af følgende elementer:

- Hvad siger loven? Foruden lov om socialtilsyn defineres rammen omkring socialtilsynet af en række øvrige love og regler, herunder snitflader til tilsyn efter anden lovgivning.
- Kvalitetsmodellen; beskrivelse af kvalitetsmodellen og den bedømmelsessystematik, der skal anvendes til bedømmelsen af kvalitet i sociale tilbud og plejefamilier.
- Godkendelse; beskrivelse af de elementer og redskaber, der indgår i godkendelsen af henholdsvis sociale tilbud og plejefamilier.
- Driftsorienteret tilsyn; beskrivelse af de elementer og redskaber, der indgår i driftsorienterede tilsyn i henholdsvis sociale tilbud og plejefamilier.
- Guides og redskaber; samlet oversigt og genveje til konkrete guides og redskaber til indsamling og analyse af oplysninger, oplysninger til Tilbudsportalen, bedømmelse af kvalitet, udarbejdelse af en samlet vurdering og afgørelse samt opfølgning og udvikling.

Hvad kommer håndbogen de sociale tilbud ved?

Når håndbogen er målrettet til de 5 Socialtilsyn, kan man jo tænke, at det ikke har relevans for de sociale tilbud, men her tager man fejl.

Der er meget vigtig viden at hente i håndbogen.

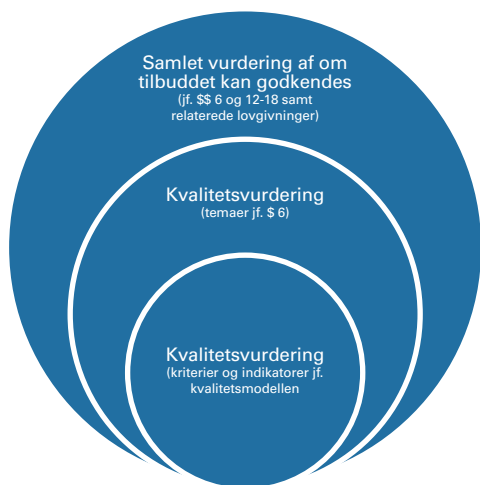
Udover loven og bekendtgørelsen om socialtilsyn, hvor sidstnævnte også indeholder kvalitetsmodellen, beskrives i håndbogen elementer i forhold til godkendelse og tilsyn, men også redskaber til kvalitetsbedømmelse, vurdering og afgørelse mv.

Netop ved gennemgang af disse vil de sociale tilbud kunne blive klogere på, hvad de kan forvente, og hvad de skal forholde sig til i forhold til den kommende godkendelse og det tilbagevendende tilsyn.

Om godkendelse i håndbogen

Socialtilsynet godkender ansøgere som generelt egnet til målgruppen på baggrund af ansøgning. Tilsynet undersøger ansøgerens forudsætninger og forventede evne til at opfylde betingelserne for godkendelse. Tilsynet indhenter forskellige oplysninger fra forskellige kilder og med forskellige metoder med henblik på at skabe et solidt og systematisk vidensgrundlag til at vurdere den. I godkendelsesproceduren indgår 3 centrale elementer, der inkluderer og bygger videre på hinanden:

- Kvalitetsbedømmelse; tilbuddet bedømmes ud fra kvalitetsmodellens 7 temaer med tilhørende kriterier og indikatorer. Her bedømmes tilbuddet alene ud fra kriterierne og indikatorernes ordlyd.
- Kvalitetsvurdering; der laver en samlet vurdering af kvaliteten ud fra de 7 temaer. I vurderingen af, om tilbuddet har den fornødne kvalitet, kan det være relevant at inddrage forhold, der falder inden for temaerne, men som ikke er indeholdt i kvalitetsmodellens kriterier og indikatorer.
- Samlet vurdering af om tilbuddet kan godkendes; for at kunne træffe en afgørelse om godkendelse indhenter og vurderer tilsynet øvrige oplysninger, der har betydning for godkendelsen, herunder øvrige faglige, økonomiske og organisatoriske betingelser samt relaterede lovgivninger og regler.

I godkendelsesprocessen er dialogen med ansøger central, både i forhold til at indhente

oplysninger, men også for at rådgive og vejlede gennem ansøgningsforløbet. Kun tilbud, der forventes at kunne levere den fornødne kvalitet og opfylde lovens øvrige bestemmelser, godkendes. Godkendelsen kan eventuelt være betinget af opfyldelsen af ét eller flere vilkår.

I perioden 2014-2016 er der en række overgangsbestemmelser, som indeholder bestemmelser om godkendelse af eksisterende sociale tilbud og plejefamilier.

Om driftsorienteret tilsyn i Håndbogen

Det driftsorienterede tilsyn er en fortløbende proces, hvor det beror på det faglige skøn og en risikobaseret tilgang, hvorvidt tilsynet skal føres mere eller mindre intensivt. Tilrettelæggelsen heraf tager altid udgangspunkt i de oplysninger om tilbuddet, som tilsynet er i besiddelse af.

Der skal aflægges minimum ét tilbudsbesøg årligt - nogle skal være uanmeldte. Tilsynet foretager en konkret risikovurdering, prioriterer og vurderer hvilke forhold, der skal undersøges nærmere, og hvilke der skal tillægges mere eller mindre vægt i vurderingen af kvaliteten. Tilsynet er til enhver tid ansvarlig for den samlede vurdering af tilbuddets kvalitet.

Ofte vil tilsynsbesøget være omdrejningspunkt for tilsynsprocessen, men besøget er blot én af flere vigtige informationskilder. For at føre et vidensbaseret og systematisk tilsyn kan det være nødvendigt at indhente andre oplysninger, om tilbuddene fortsat har den fornødne kvalitet og opfylder betingelserne for godkendelse. Socialtilsynet har mulighed for at træffe afgørelser om påbud, skærpet tilsyn eller ophør af godkendelse.

Om guides og redskaber i håndbogen

I håndbogen findes en række guides og redskaber, dels i forhold til kvalitetsmodellen, dels til ansøgningsskema, oplysningsskema om drifts-

orienteret tilsyn, oplysningskemaer, guide til indhentning af dokumenter, interviewguides, observationsguides, godkendelseskabeloner og opfølgingsplan.

Disse guides og redskaber giver en ide om, hvad tilbuddene skal honorere og dokumentere, når tilsynet dels skal godkende tilbuddene og dels foretage det tilbagevendende tilsyn.

Definitioner af centrale begreber i kvalitetsmodellen

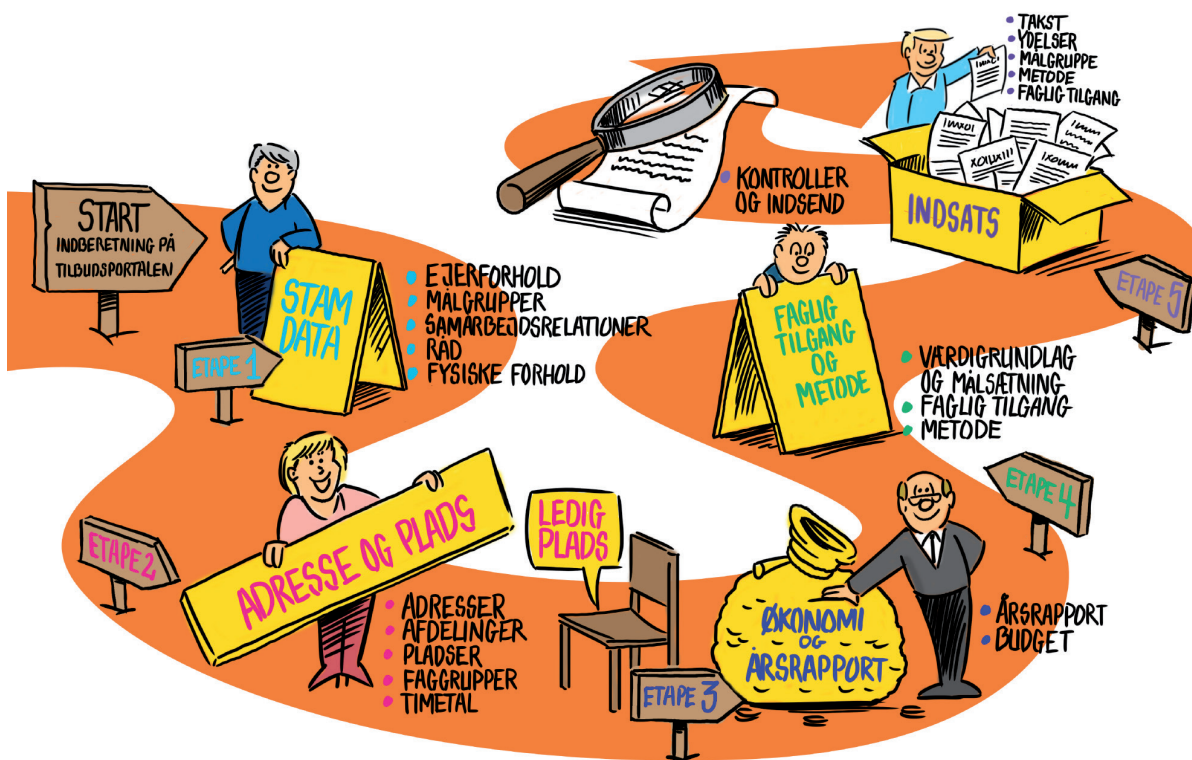
Der er udarbejdet en oversigt over nogle af de centrale begreber. Uanset det understreges i kvalitetsmodellen, at denne er et dialogværktøj, vil disse definitioner få betydning for kvalitetssvurderingen af tilbuddene, og det kan derfor være en god ide at forholde sig til disse.

Her fremgår f.eks. definitionen på borgerens selvstændighed:

”Selvstændighed handler om evnen til at forholde sig og handle uafhængigt af andre. Det omfatter både ressourcer i forbindelse med praktiske kompetencer i hverdagen og evnen til at agere som et selvstændigt individ uafhængigt af andre voksne og for barnets forældre og omsorgspersoner. Selvstændighedsforhold skal ses i forhold til hvilken grad af selvstændighed, der kan kræves i forhold til modenhed og alder.”

Eller f.eks. definitionen om målgruppebeskrivelse:

”Med målgruppebeskrivelse forstås en beskrivelse af den målgruppe, som pågældende tilbud henvender sig til - evt. med en redegørelse for, hvad der karakteriserer målgruppen samt hvilke udfordringer, der gælder for målgruppen.”

Eller f.eks. definitionen om at dokumentere resultater:

”Med resultatdokumentation forstås systemer, der kan benyttes til at dokumentere resultater for den enkelte borger, som er indskrevet til tilbuddet/plejefamilien. Systemet kan tage udgangspunkt i evt. handleplan for borgeren og i plan for indsatsen.”

Også begreber som f.eks. personalegennemstrømning, relevante sundhedsydelser og uforholdsmæssigt mange magtanvendelser i forhold til målgruppen er definerede.

Interviewguide og observationsguide

Interviewguiden og observationsguiden relaterer sig grundlæggende til kvalitetsmodellens temaer, kriterier og indikatorer. En gennemgang og drøftelse af disse i tilbuddene vil kunne give en ide om, hvad man kan forvente sig, når tilsynet kommer på besøg, og ikke mindst give tilbuddene en mulighed for at forberede sig på dokumentationen af resultaterne af indsatsen.

Her et eksempel fra observationsguiden om temaet selvstændighed og sociale relationer:

”Ses tilbuddets arbejde med at udvikle og styrke borgernes selvstændighed og sociale kompetencer afspejlet i praksis?”

Kommunikation og samspil:

- Hvordan opleves omgangstone, sprogbrug og tiltaleformer i forskellige relationer og situationer?
- Hvordan håndteres situationer, hvor borgerne udtrykker ønsker eller skal træffe valg?

- Hvordan støttes borgerne i at kunne selv? (F.eks. i forhold til madlavning, rengøring, tøjvask, transport, økonomi mv.)
- Hvordan engageres borgeren i konkrete aktiviteter?
- Hvordan støttes borgerne i samværet med andre?
- Hvordan imødekommes evt. ønsker om at besøge eller kontakte venner/familie?
- Hvordan tales der om og med de pårørende?
- Hvordan involveres de i borgerens hverdag?

Igangværende aktiviteter:

- Sættes aktiviteter i værk på borgernes initiativ?
- Ses der tegn på, at borgerne modtager besøg eller deltager i arrangementer/aktiviteter sammen med pårørende eller andre?

Fysiske rammer:

- Ses beboernes indflydelse på indretning af egne værelser og fællesrum?
- Indbyder de fysiske ramme til at modtage besøg?”

Godkendelsesrapport

Ligeledes findes der et skema og en manual for Socialtilsynets godkendelsesrapport med et scoringsark for kvalitetsbedømmelsen.

Udfordringerne for tilbuddene

De sociale tilbud står over for store udfordringer i de kommende år, mens de venter på godkendelse og arbejder med at kunne dokumentere, beskrive og ikke mindst måle effekten af indsatsen. For hvordan sikrer vi, at dokumentation ikke bare kommer til at leve sit eget liv langt fra hverdag og praksis? Og hvordan sikrer vi, at vi, når vi skal måle effekt af indsatsen, forsat kan stå inde for, at de anvendte metoder er fagligt og etisk forsvarlige? ■

Litteratur:

Susanne Thorsager (2013): Det nye Socialtilsyn. Hvad vil det betyde?, Social udvikling, nr. 6 2013
Socialstyrelsen – viden til gavn/Socialtilsyn 2014/ Håndbog til socialtilsyn
www.ordnet.dk: Audit, Den Danske Ordbog 2014

Sundhed for mennesker med funktionsnedsættelser – De etiske dilemmaers holdeplads

Af Marie Sonne, Næstformand for Socialpædagogernes Landsforbund

Resume: I artiklen peges på, at der bør være lige adgang til sundhed for alle - også mennesker med funktionsnedsættelser. Der peges ligeledes på, at socialpædagogerne har et særligt ansvar i forbindelse med at skabe lige adgang, og at øget tværfagligt samarbejde kan være vejen frem.

■ Indledning

Der bør være lige adgang til sundhed for alle – med og uden funktionsnedsættelser. Det kan vi hurtigt blive enige om. Men hvordan definerer vi lighed? Og hvordan opnås lighed? Lighed handler ikke om at behandle alle ens – efter samme skabelon, men om at adgangen til sundhed er lige. Og her har socialpædagoger et ansvar for at bidrage til at skabe lige adgang til sundhed. Det er en del af vores opgave.

Fra politik til praksis

De seneste år har der været en forstærket politisk interesse for at skabe lige adgang til sundhed for mennesker med funktionsnedsættelser, både hos interesseorganisationer og landspolitisk i Danmark og de øvrige nordiske lande. De politiske viljer er til stede. Men kunsten er at overføre politik til praksis. For at kunne det, er vi også nødt til at gøre os bevidste om, hvor der ligger udfordringer og barrierer. Med andre ord har vi brug for et blik på, hvor og på hvilken måde der for mennesker med funktionsnedsættelser er tale om ulighed i sundhed. Det handler om mødet med sundhedsvæsnet og det sundhedsfaglige personale. Og det handler i lige så høj grad om den socialpædagogiske indsats for den enkelte, og styrkelsen af den enkeltes opmærksomhed og bevidsthed om sin egen sundhed.

Lighed – også et socialpædagogisk ansvar

Flere undersøgelser har vist, at mennesker med udviklingshæmning, psykisk sygdom og andre funktionsnedsættelser har større risiko for at få en række alvorlige sygdomme, og at sygdomme ikke altid opdages i tide. F.eks. har mennesker med en omfattende udviklingshæmning væsentligt kortere forventet levealder end den øvrige befolkning.

Det danske sundhedsvæsen er indrettet ud fra en antagelse om, at den enkelte borger er opmærksom på sit eget helbred, og selv skal reagere, hvis noget er galt. Men nogle mennesker med funktionsnedsættelse kan have svært ved at kommunikere smerte og andre symptomer. Derfor har socialpædagoger en rolle i forhold til at være opmærksomme på og indgå i en dialog med den enkelte borger om dennes helbred. Det er en indsats, der er med til at skabe lige adgang til sundhed.

Vi skal øge personalets bevidsthed om borgernes fysiske sundhed. Socialpædagoger har traditionelt haft et primært fokus på sociale relationer og den mentale og psykiske sundhed. Men vi har som socialpædagoger også et ansvar for at styrke den fysiske sundhed. Både i forhold til at forebygge sygdomme og fremme en sund levevis. Det handler om at arbejde bevidst med sundhed - lige så vel som socialpædagoger arbejder bevidst med de sociale relationer og det psykiske velbefindende. Tingene hænger sammen.

Det handler om at støtte borgeren i at være opmærksom på sin egen sundhed og kunne reagere, hvis der er noget galt. Vi har en betydningsfuld rolle i at støtte borgeren i at kunne kommunikere om sit helbred. Samtidig skal vi huske, at socialpædagoger ikke er hverken sygeplejersker eller læger. Vi har ikke den sundhedsfaglige indsigt – og skal heller ikke kunne agere hverken som læger eller sygeplejersker. Derimod skal der opbygges et fornuftigt tværfagligt samarbejde mellem sundhedspersonalet, socialpædagoger og andre omkring den enkelte borger.

Derfor skal vi som socialpædagoger have viden om og indsigt i, hvornår andre fagligheder er

nødvendige. Endvidere skal vi sørge for at inddrage borgerens pårørende, der hvor det giver god mening, og borgeren ønsker det.

Inklusion – et spørgsmål om tilgængelighed

Socialpædagoger har altså et væsentligt ansvar for at skabe lige adgang til sundhed. Men det handler også om, at det omgivende samfund er inkluderende. Sundhedsmyndighederne har tilsvarende et ansvar for at formidle informationer om sundhed på en måde, der er tilgængelig for borgere med kommunikationshandicap. Der kunne gøres langt mere fra sundhedsvæsenets side i forhold til at udgive materiale i LET-LÆST udgave samt billed- og filmformat. Ligesom der kunne gøres mere for, at læger, sygeplejersker og andet sundhedsfagligt personale i højere grad blev bevidstgjort om de udfordringer, som borgere med funktionsnedsættelser kan have.

Etiske politiske dilemmaer

I dag står vi på skuldrene af FN's handicapkonvention. På den ene side har konventionen som et af sine grundlæggende principper, at der skal være lighed og tilgængelighed for borgere med handicap. Det rummer selvfølgelig også lighed og tilgængelighed til sundhed. Det er indlysende god logik og udtryk for et godt humanistisk menneskesyn.

Samtidig taler konventionen også for ret til selvbestemmelse og autonomi. Det rummer bl.a.

”Respekt for menneskets naturlige værdighed og frihed til at træffe egne valg.”

Det giver selvsagt også rigtig god mening. Men det kan etisk være svært både at sikre den enkeltes selvbestemmelse og autonomi og samtidig sikre lige adgang til sundhed for mennesker med f.eks. kognitive eller psykiske funktionsnedsættelser. For hvad nu, hvis borgeren på grund af sin funktionsnedsættelse ikke forstår konsekvenserne af en operation, og derfor ikke

ønsker at blive opereret - selv om det er nødvendigt for vedkommendes overlevelse. Eller hvis en borger med kronisk sygdom nægter at tage sin medicin?

Den slags etiske dilemmaer vil altid opstå. Dem kan vi ikke løse med faste retningslinjer, politikker og procedurer. Aftalte retningslinjer kan hjælpe og øge vores bevidsthed om sundhedsmæssige situationer og udfordringer. Det er godt! Men vi skal være i stand til at håndtere de individuelle etiske dilemmaer og tage en beslutning i den konkrete situation. En beslutning, der tager udgangspunkt i den konkrete borger og den specifikke situation.

Professionel indsats

Socialpædagoger må som andre professioner, der arbejder med mennesker have en evne til indlevelse og medfølelse. Helt grundlæggende må vi huske på, at det er borgerens liv og valg, det handler om. Jeg synes, den norske professor i etik og religionsfilosofi Svein Aage Christoffersen beskriver det meget præcist i antologien Professionsetik. Om etiske perspektiver i arbejdet med mennesker:

”... det ændrer ikke ved, at behandleren på sin side også må respektere den andens ret til at skjule og beskytte sig. Behandlingen giver ikke fri adgang til den andens indre eller private liv. Det handler om en balancegang. Forholdet mellem klient og behandler er fremdeles sagligt formidlet.”
(Christoffersen 2011)

Borgere med funktionsnedsættelser er forskellige – lige som alle os andre. Heldigvis, det er jo en gave. Min pointe er, at vi i vores stræben efter lighed skal passe på ikke at blive formynderske og diktere bestemte levemåder eller f.eks. tvangsmedicinere, som man jo gjorde for mange år siden på de store totalinstitutioner,

hvor læger og sygeplejersker var den overvejende del af personalet. Vi ved ikke, om den fysiske sundhed var bedre dengang. Men forståelsen af borgerne var i hvert fald en anden, som vi ikke kan stå inde for i dag. Her har vi heldigvis vendt os mod at sætte borgernes selvbestemmelse og autonomi i højsædet.

Samtidig skal vi heller ikke - i vores frygt for at blive formynderiske - praktisere omsorgssvigt. Jeg mener, at socialpædagoger har en fornem opgave i at støtte den enkelte borger i at fremme egen sundhed og forebygge sygdom og usunde livstile med udgangspunkt i gældende lovgivning. Kun i yderst sjældne tilfælde kan der være behov for at gå ind og anvende magt. Er borgeren i nød, har vi selvfølgelig pligt til at hjælpe vedkommende. Vi kunne ikke drømme om at lade være.

Socialpædagoger klædt på

For at kunne støtte borgeren i at forebygge og fremme egen sundhed og være opmærksom på symptomer, er det vigtigt, at socialpædagogen har viden om sundhed for målgruppen. Jeg er derfor også meget tilfreds med, at der med det nye specialiserede spor på pædagoguddannelsen, der træder i kraft til sommer, er indført en styrkelse af den social- og specialfaglige indsigt i sundhed generelt for borgere inden for det sociale område, udsatte børn, unge og voksne samt borgere med funktionsnedsættelser. Det har været en hård pind at få ind.

Ressourcecentre

I Socialpædagogerne har vi en vision om, at man i kommunerne etablerer det, vi kalder ressourcecentre.

Ressourcecentre handler om at samle den sociale, sundheds- og behandlingsmæssige indsats for borgere med særlige behov, herunder borgere med funktionsnedsættelser, og på den måde skabe én indgang til støtte for borgerne. Et ressourcecenter er en organisatorisk enhed, hvor de relevante tilbud udbydes og koordineres i forhold til den enkelte borgers situation og behov.

Centret har en fysisk base, der f.eks. kan være forankret i forbindelse med et døgndækket tilbud. Det vigtige er, at tilbuddene og indsatsen for den enkelte samles og koordineres tværfagligt i ressourcecentret, og at der her er rum for de forskellige professioners fagligheder, til fordybelse og refleksion i de enkelte borgers situation. Kerneydelsen i ressourcecentret skal være en vifte af socialpædagogiske og behandlingsmæssige muligheder som f.eks. aktivitets- og samværstilbud, botilbud og en sundhedsfaglig indsats. Konkret betyder det, at indsatsen for den enkelte borger kan optimeres samt ydes både i ressourcecentret og i borgerens hjem samt i kontakten med borgerens praktiserende læge under uddannelse, beskæftigelse mv. Med denne vision vil jeg gerne slå et slag for tværfagligheden. Vi skal ikke sidde på hvert vores faglige kongedømme. Men de forskellige fagligheder kan have god gavn af hinanden og være med til at skabe lige adgang til sundhed – til glæde for borgeren! Lige adgang til sundhed handler for mig at se om at øge bevidstheden hos de professionelle, god kommunikation mellem professionelle og borgere og et godt tværfagligt samarbejde. Helt grundlæggende handler det om et humanistisk ansvar. ■

Litteratur:

Svein Aage Christoffersen: Urørlighedszonen – grænser og overgreb. s.97 i Professionsetik. Om etiske perspektiver i arbejdet med mennesker, Svein Aage Christoffersen (red.) 2011

Nyheder *Socialt Lederforums aktiviteter i den nærmeste tid*

Fyraftens/Dialogmøde om ny pædagoguddannelse: 20. maj 2014 på Scandic Hvidovre

Sommeren 2014 får vi en ny pædagoguddannelse, hvor de studerende har mulighed for at specialisere sig i social- og specialpædagogik. Hos Socialt Lederforum ser vi meget frem til den nye uddannelse, da den vil uddanne langt mere målrettet til området. Vi glæder os over, at bachelorprojekterne skal udvikles og udføres i tæt samarbejde mellem den studerende, uddannelsen og praksis. Det kan kun skærpe fagligheden.

Det betyder, at vi får mange projekter, som skal gennemføres i et direkte samarbejde med de socialpædagogiske tilbud, og på den måde bliver de relevante både for praksis og for udviklingen af pædagogers arbejdsfelt generelt. Bekendtgørelsen om den nye uddannelse har lige været til høring, så allerede nu ved vi en masse om indhold og form.

For at udbrede kendskabet til den nye uddannelse har Socialt Lederforum inviteret uddannelseschef for pædagoguddannelsen Susanne Tellerup fra University College Sjælland til at orientere om uddannelse og gå i dialog med deltagerne om, hvordan praktikstederne involveres i uddannelsen.

Deltagelse er målrettet ledere, praktikansvarlige og andre interesserede fra Region Hovedstaden.

Deltagergebyr: medlemmer 500 kr.
- ikke-medlemmer 600 kr. (excl.moms)

Tilmelding på Socialt Lederforums hjemmeside www.socialtlederforum.dk

Tilmeldingsfrist 5. maj 2014

Temadag om børn med særlige behov: 3. juni 2014 på Scandic Kolding

Socialt Lederforum inviterer ansatte, der arbejder med børn med multiple funktionsnedsættelser, til temadag, hvor vi sætter fokus på inklusion, narrativ pædagogik og erfaringsudveksling.

Der vil være oplæg om inklusion fra Dan Schimmel fra LEV og Bent Madsen fra Center for Inklusion og Diversitet, samt oplæg af Ida Mundt, adjunkt, Master Special Needs Education om narrativ pædagogik i arbejdet med børn med multiple funktionsnedsættelser

Herudover er der afsat tid til struktureret erfaringsudveksling.

Deltagergebyr:
medlemmer 1.500 kr.
- ikke-medlemmer 1.750 kr. (excl.moms)

Tilmelding på Socialt Lederforums hjemmeside www.socialtlederforum.dk

Tilmeldingsfrist 15. maj 2014

Anmeldelse *Af Ditte Sørensen*

Kend din kerneopgave – innovation til hverdagen

*Morten Christensen og Anders Seneca, 2012 Gyldendal A/S,
www.GyldendalBusiness.dk*

Kend din kerneopgave!

Så enkelt kan det siges. Desværre er der ofte lang vej fra ord til handling. Det er den udfordring,

bogen forsøger at beskrive ved at tydeliggøre, hvordan man som leder og medarbejder kan skabe forudsætninger for innovation i hverdagen. Nøglen er at sætte ord på og skabe et fælles afsæt omkring kerneopgaven - den opgave, som organisationen er sat i verden for.

Hvis vi tager overstående udsagn alvorligt, må vi gøre os klart, hvad der er kerneopgaven i f.eks. botilbud på voksen-handicapområdet?

Er der en eller flere kerneopgaver? Nogle vil måske pege på, at kerneopgaven er at yde omsorg, andre vil pege på, at kerneopgaven er at sikre borgernes livskvalitet, og andre igen vil måske pege på, at kerneopgaven handler om at støtte borgerne til at realisere deres rettigheder via støttet beslutningstagen. Hvis vi tager bogens forfattere alvorligt, vil forudsætningen for innovation af f.eks. indsatsen i botilbuddene være, at ledelse og medarbejdere sammen med borgerne får sat ord på kerneopgaven eller opgaverne.

I bogens peges på, at interessen for innovation i den offentlige sektor er stor i disse år Men indtil videre har effekten for borgerne været mere end begrænset. Innovation i den offentlige sektor forudsætter andet og mere end metoder og modeller. Der er brug for en langt større klarhed over, hvor der skal innoveres, hvem der skal gøre det, og hvordan de skal gøre det. Først da kan man få effekt ud af de kreative metoder. Det er

vigtigt at gøre klart for alle, hvad innovation konkret skal bruges til.

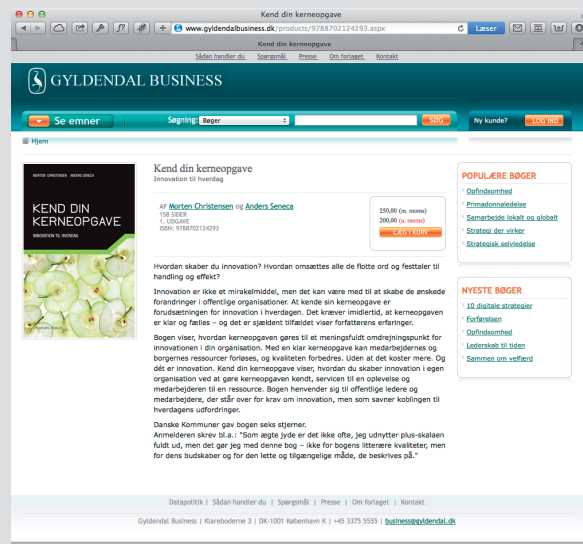
Det handler om at få sat klare ord på kerneopgaven og borgernes oplevelse af den

Frem for at lede efter tilfredse medarbejdere, skal der ledes med udgangspunkt i kerneopgaven og derigennem borgerne. Velfærd skabes i relationer til borgerne.

Kerneopgaven er andet og mere end de enkelte faggruppers faglighed og funktion

Således er kerneopgaven i folkeskolen ikke undervisning, som man ofte umiddelbart vil pege på. I skolen bidrager mange faggrupper til kerneopgaven, f.eks. pedeller, rengøring, pædagoger, lærere og administrativt personale. Alle faggrupper yder i hverdagen kvalitative bidrag med udgangspunkt i hver deres faglighed til en helhed, nemlig kerneopgaven. Derfor er det vigtigt at forstå kerneopgaven som mere end en funktion/funktioner, og forfatterne foreslår, at skolens kerneopgave kan forstås som læring. For en god oplevelse for borgerne går på tværs af fagligheder, fordi den tager udgangspunkt i borgerens levede liv – og ikke i den måde, vi organiserer den offentlige sektor på.

Lederne i den offentlige sektor skal sikre, at kerneopgaven konkretiseres – men de skal også kunne give et billede af, hvordan den forventes udført. Når kerneopgaven konkretiseres, og der sættes

fokus på den, ændrer ledelsens, medarbejdernes og borgernes roller sig. Velfærd handler ikke længere om ydelser, men om service. Her skal borgeren være en langt mere aktiv deltager og medskaber.

Bogen er først og fremmest skrevet som en lederbog til ledere – og medarbejdere – der leder efter nye veje i hverdagen

Det er i hverdagen, at potentialt for offentlig innovation er størst, men også mest overset, skriver forfatterne. Med bogen ønsker forfatterne at række ud til dem, der primært finder deres inspiration i hverdagen og i deres faglighed – der, hvor det offentlige møder borgerne.

Bogen er let tilgængelig, spækket med eksempler og spørgsmål til refleksion og er rigtig god til at blive klogere på, hvordan man konkret kan arbejde med innovation i hverdagen og ikke bare snakke om det ved særlige lejligheder.

Skriv en artikel til SOCIAL UDVIKLING

Mange af artiklerne i dette tidsskrift er skrevet for praktikere af praktikere for at dele værdifuld viden på det socialfaglige område med særligt fokus på mennesker med funktionsnedsættelse.

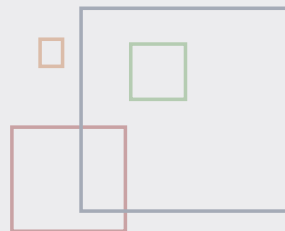
Tidsskriftet SOCIAL UDVIKLING henvender sig til alle med interesse for det socialfaglige område, herunder praktikere og studerende, som ønsker at holde sig opdateret med ny viden, nye muligheder og praksiserfaringer.

I redaktionen modtager vi gerne artikler til SOCIAL UDVIKLING. Har I lavet et spændende udviklingsprojekt på jeres tilbud eller har du i forbindelse med din uddannelse lavet et projekt, hvor der er kommet nyttig viden ud af det, er du velkommen til at sende os artiklen. Vi modtager også gerne forslag til anmeldelser af fagbøger eller ideer til emner, som bør belyses i SOCIAL UDVIKLING.

Artikler, anmeldelser og ideer sendes til ansvarshavende redaktør Ib Poulsen på ib@socialtlederforum.dk

Med venlig hilsen

SOCIAL UDVIKLINGs redaktion

SOCIAL UDVIKLING
SOCIALFAGLIGT TIDSSKRIFT • 2-2014

